

NANOKOMPOZITY A NANOPLNIVÁ

Nanokompozity

Obsah:

Základné typy

Charakteristika

Rozdelenie

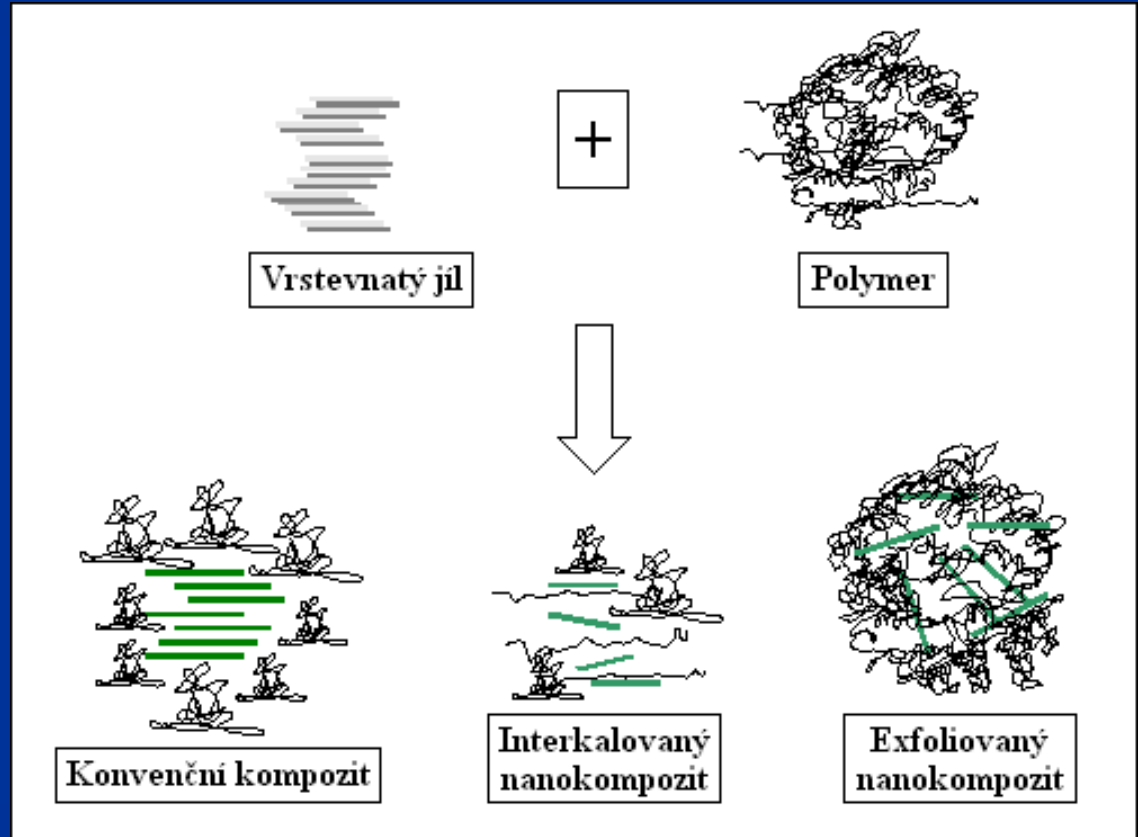
Príprava

Techniky používané k charakterizovaniu štruktúry

Polymérne nanokompozity

Základné typy kompozitov

- Konvenčné kompozity
- fázovo oddelené
- Interkalované nanokompozity
- Exfoliované nanokompozity – rozvrstvené

Konvenčné kompozity - polymérna matrica nie je schopná interkalácie medzi vrstvami ílu, takže častice ílu pôsobia ako mikroplnivo.

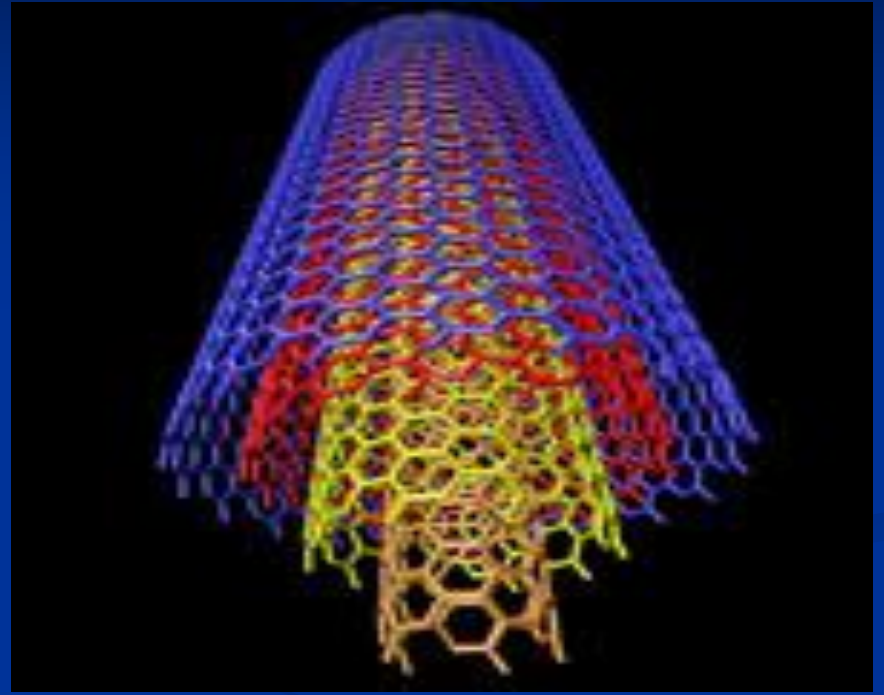
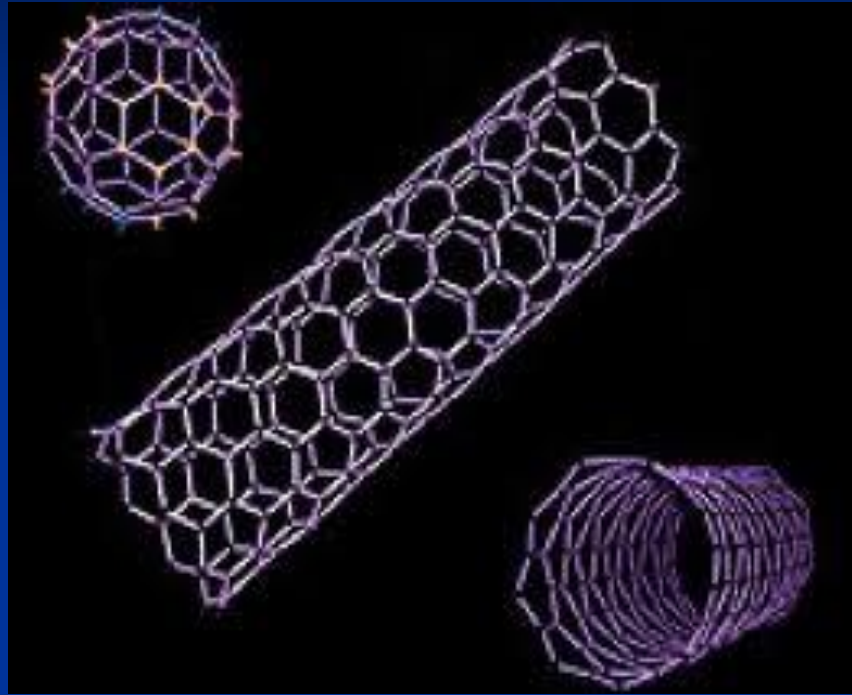
Interkalované nanokompozity - polymérne molekuly prenikajú medzi vrstvy kremičitých agregátov, ktoré expandujú, ale zostávajú pohromade.

Exfoliované nanokompozity - jednotlivé vrstvy plniva sú úplne oddelené a voľne rozptýlené v polymérnej matrici s určitou priemernou vzdialenosťou, ktorá závisí na stupni plnenia.

Nanokompozity

je to nová trieda materiálov, kde matrica plnená časticami má aspoň jeden rozmer disperznej častice v nanooblasti.

Väčšinou sa jedná o nanočastice aktívnej látky (látka so zaujímavými magnetickými, elektrickými a inými vlastnosťami) rozptýlené v inertnej matrici.

Úlohou inertnej matrice je niest' a pevne spojovat' jednotlivé nanočastice a zároveň brániť jej priame-
mu kontaktu medzi sebou.

Používanie nanočastíc v polymérnej matrici môže zvýšiť pevnosť, ich odolnosť proti chemikáliám, znížiť horľavosť a zmeniť ich chovanie pri svetelnom a inom žiarení.

Nanokompozity umožňujú kombinovat' organické polyméry s anorganickou keramikou alebo pridávat' nanočastice do polymérov a keramiky pre zlepšenie vlastností.

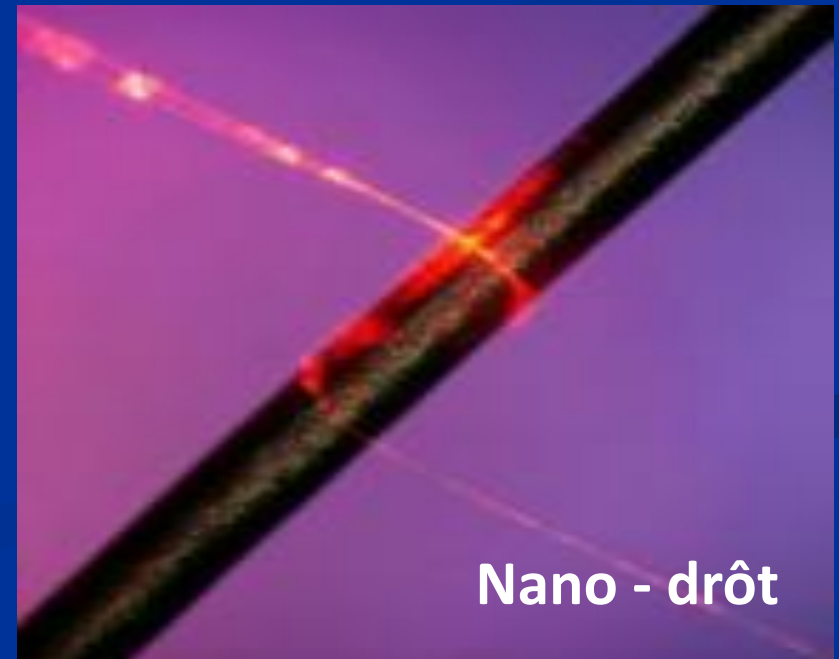
Nanokompozity sú hybridné materiály, ktoré môžu byť v rôznych kombináciách.

Nové materiály používané pre štruktúrne aplikácie môžu mať nanometrický rozmer:

1-D (jednodimenzionálne) - drôtik

**2-D (dvojdimenzionálne)
- povlaky a filmy**

**3-D (trojdimenzionálne)
- používané na výrobu
objemových častíc**

Rozdelenie nanokompozitov:

Medzi najdôležitejšie rozdelenie patrí :

- podľa typu polymérnej matrice
- podľa tvaru spevňujúcej fázy
- podľa symetrie fyzikálnych vlastností

Podľa typu polymérnej matrice

Termoplasty - polystyrén (PS), polypropylén (PP),
polyetylén (PE).....

Termosety - epoxidy, nenasýtené polyestery.....

Podľa tvaru spevňujúcej fázy

Vrstevnaté

Vláknité

Disperzné

Podľa symetrie fyzikálnych vlastností:

Izotropné materiálové vlastnosti sú vo všetkých smeroch rovnaké

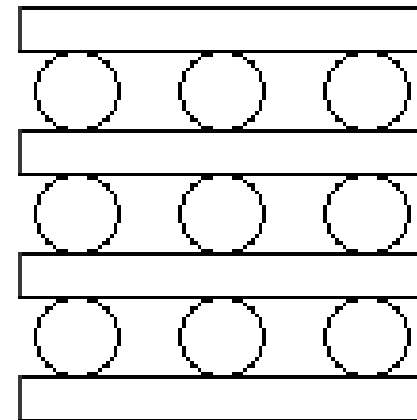
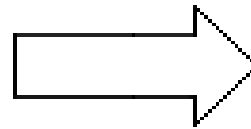
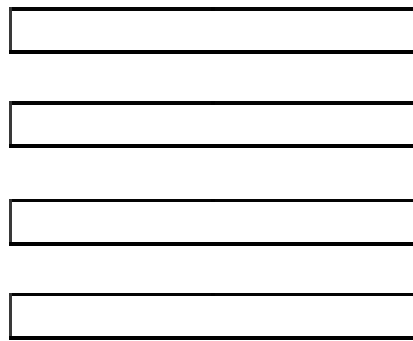
Ortotropné - majú tri vzájomne kolmé roviny symetrie materiálových vlastností (teleso má v každom smere iné vlastnosti)

Anizotropné vlastnosti materiálu nevykazujú žiadne roviny symetrie

Príprava nanokompozitov

Interkalácia

- predstavuje novú metódu riadenej výroby nanomateriálov s vopred danými vlastnosťami
- je založená na tom, že sa polymérne molekuly matrice vsunú medzi vrstvy vhodných ílových materiálov, vystužujúce častice ostanú pri vzniku polymérnej matrice na svojom pôvodnom mieste

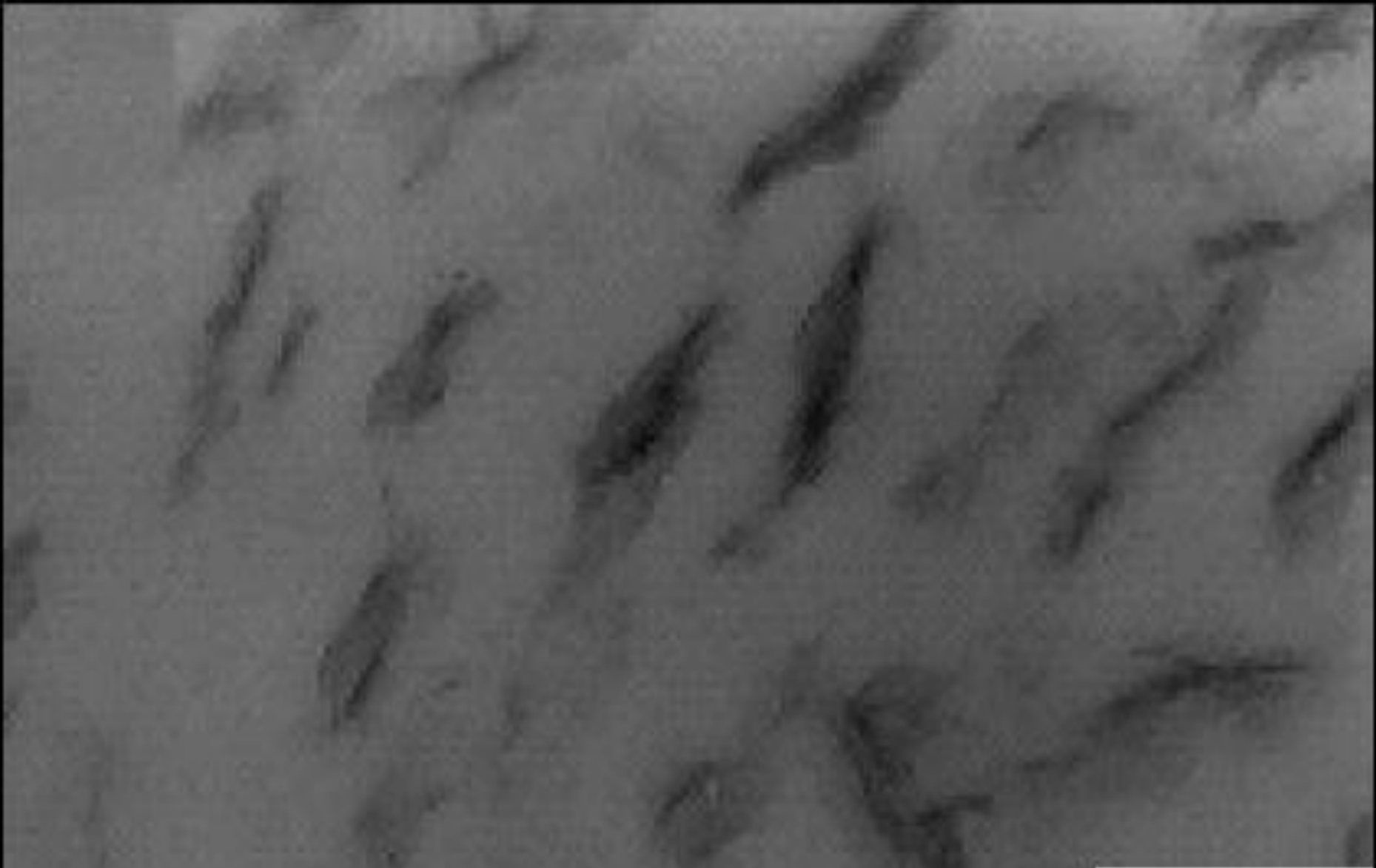
**Proces interkalácie, vkladanie atómov alebo molekúl medzi vrstvy
hostiteľskej kryštalickej štruktúry**

Techniky používané k charakterizovaniu štruktúry nanokompozitov

Zobrazovacie techniky

Transmisná elektrónová mikroskopia (TEM) - poskytuje kvalitatívne pochopenie vnútornej štruktúry, priestorového usporiadania, rozptýlenie nanočastíc v polymérnej matrici a informácie o defektoch v štruktúre cez priamu vizualizáciu.

Jej nevýhodou je, že sa musí dbať na to, aby priečny rez vzorky presne zodpovedal priečnemu rezu výrobku.

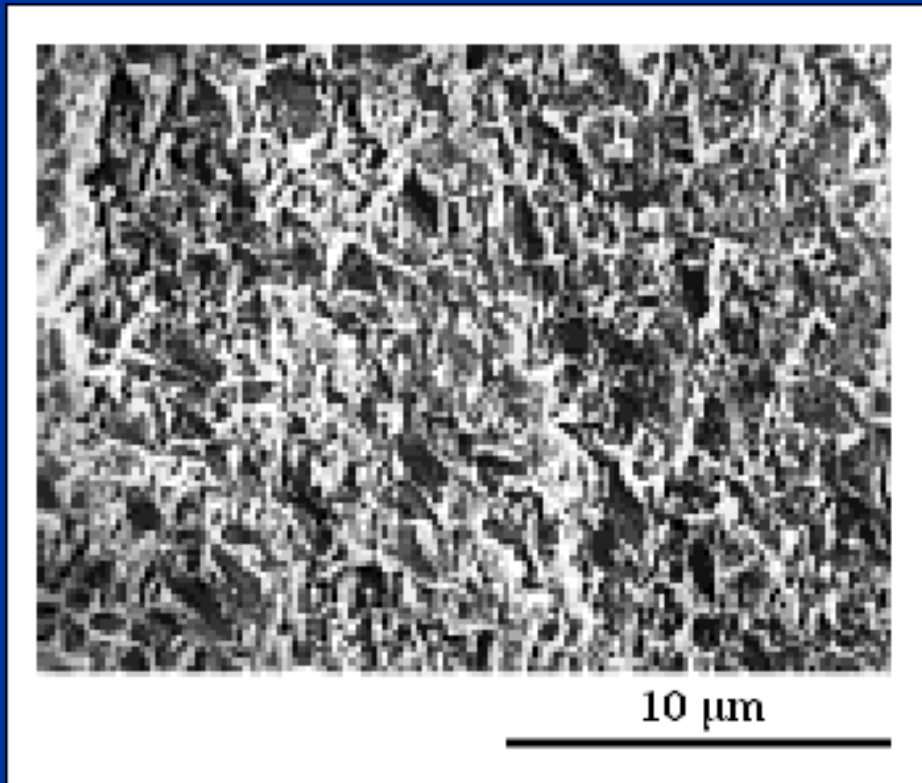
TEM: štruktúra PMMA/SPN nanokompozitov

200 nm

Skenovacia elektrónová mikroskopia sa používa na skúmanie povrchu pri vysokom zväčšení.

- Poskytuje pseudo trojrozmerné obrázky a má tú výhodu, že nie je ovplyvnená mnohými odchýlkami, ktoré sú problémom zobrazovacích techník.

SEM: štruktúra povrchu nanokompozitov

Spektroskopická technika

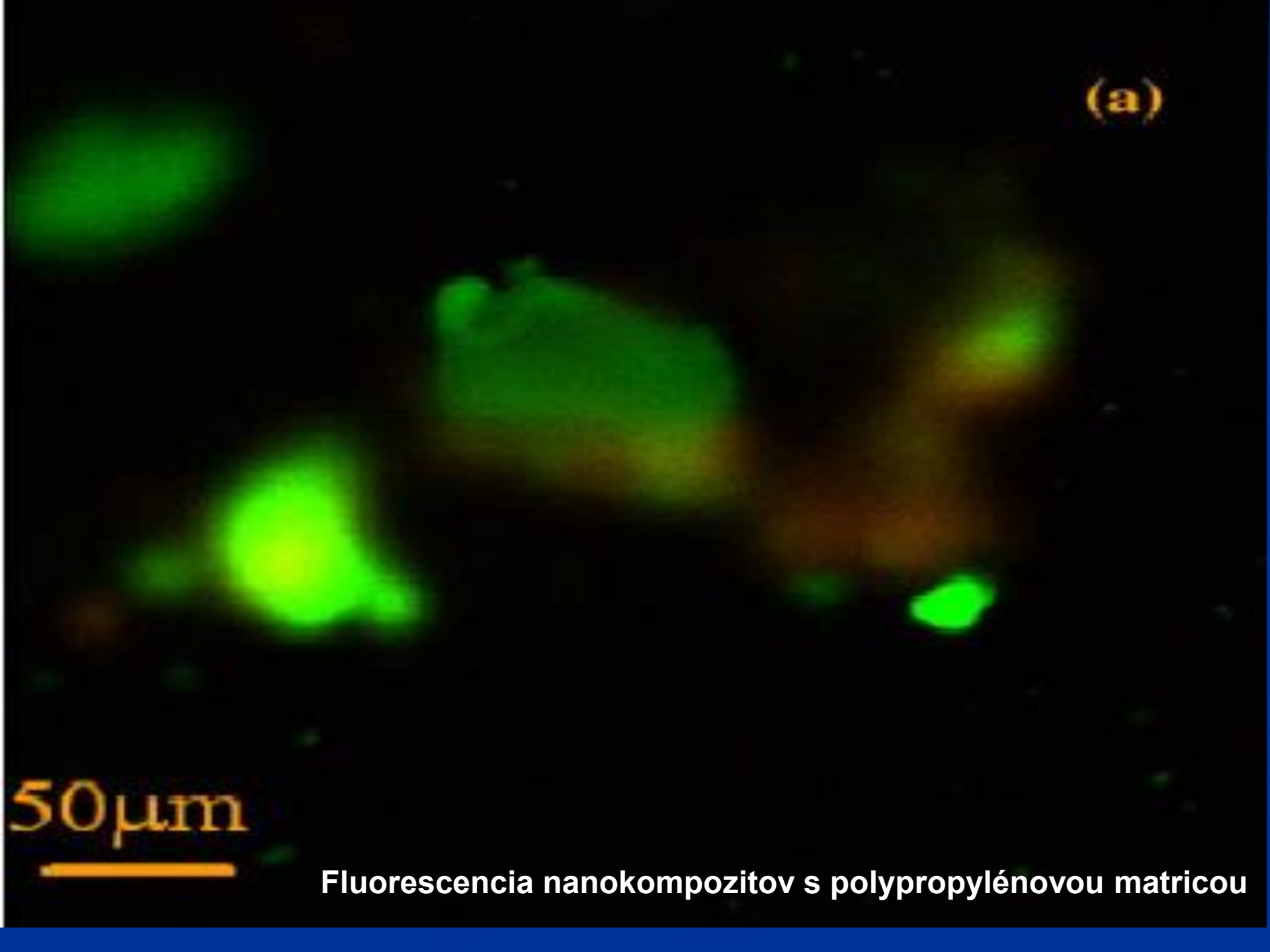
Konfokálna fluorescenčná spektroskopia je technikou, v ktorej sa spojuje zobrazovacia a spektroskopická technika

- používa sa ku štúdiu rozhrania matrice a plniva, veľkosti plniva a jeho rozptýlenia v matrici, čo súvisí so schopnosťou kompozitných materiálov prenášať molekuly farbiva smerom k viac polárnym anorganickým miestam

(a)

50 μm

Fluorescencia nanokompozitov s polypropylénovou matricou

Polymérne nanokompozity

Polymérne nanokompozity patria v súčasnej dobe medzi najviac rozvíjajúce sa materiály.

Oproti kompozitom sa vyznačujú mnohonásobne vyššou úrovňou disperzie plniva v polymérnej matrici.

Používanie nanočastíc v polymérnej matrici môže zvýšiť ich pevnosť, hustotu, odolnosť proti chemikáliám a znížiť horľavosť.

Z hľadiska štruktúry sa polymérne nanokompozity rozdeľujú na:

- vrstevnaté
- vláknité
- disperzné

Vlastnosti polymérnych nanokompozitov

Veľmi dobré mechanické vlastnosti, najmä pevnosť, pružnosť

Veľmi dobré bariérové vlastnosti - priepustnosť voči plynom a vzdušnej vlhkosti

Zvýšená tepelná odolnosť a rozmerová stabilita, nehorľavosť

Elektrická vodivosť

Transparentnosť, odolnosť voči poškrabaniu

Použitie nanokompozitov

V potravinárskom priemysle:

Obalové fólie na báze nanokompozitov sú priehľadné a pri menšej hrúbke majú lepšie bariérové vlastnosti (odolnosť voči vodnej pare, aromatickým látkam, kyslíku...)

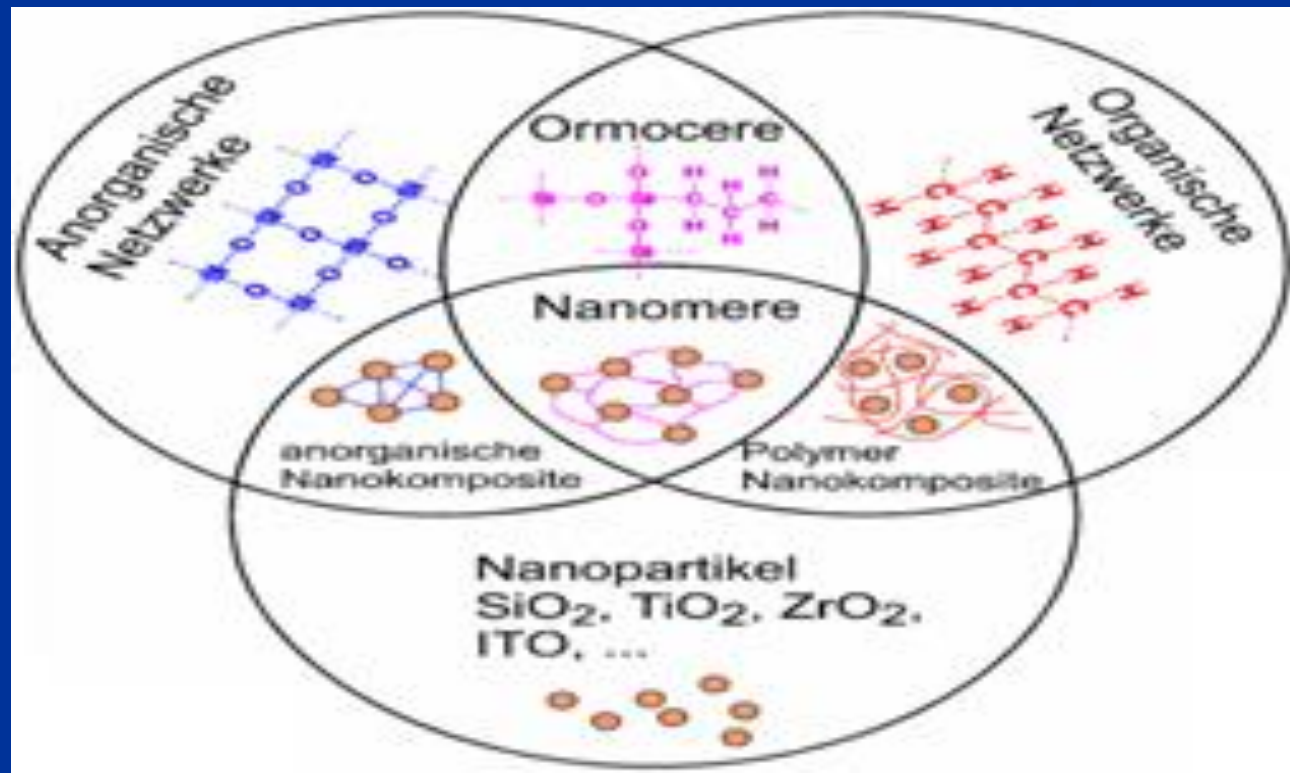
lepšie mechanické vlastnosti (pevnosť, tuhosť...) než bežná fólia

Použitím obalových materiálov na báze nanokompozitov možno predĺžiť čerstvosť potravín.

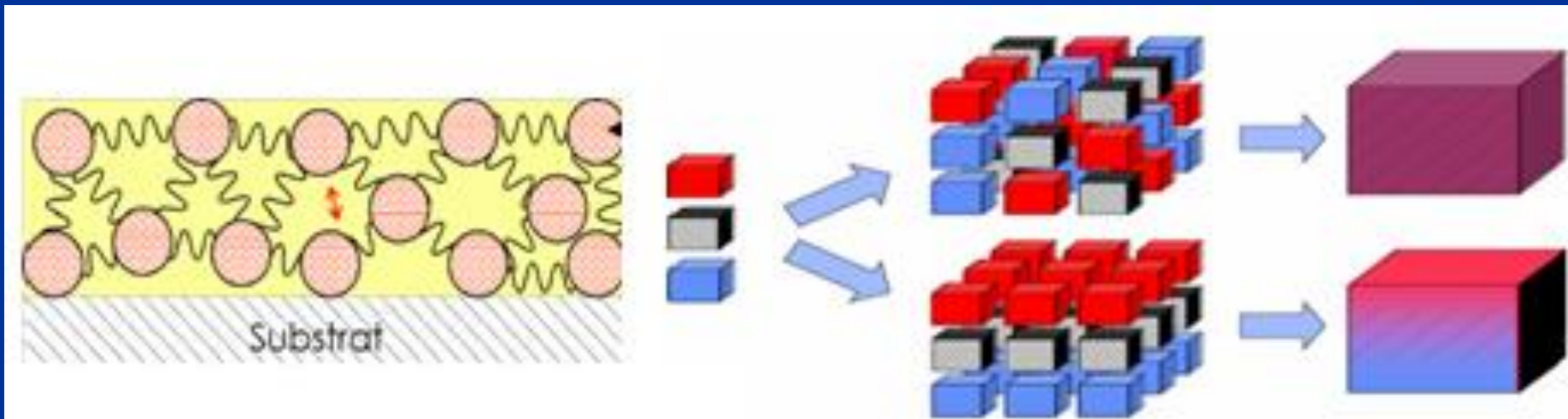
Nanoplňivá

V súčasnosti sa ako plnivá obsahujúce anorganické častice často používajú nanoplnivá, ktoré v závislosti od ich úpravy, spracovania a zabudovania z vláknotvorného polyméru môžu vytvoriť mikrokompozit a vo väčšej alebo menšej miere ovplyvniť viaceré vlastnosti.

Vrstevnaté silikáty sú jedným typom (nano)plnív. Sú to organické materiály patriace do skupiny ílovitých materiálov, ktoré sa skladajú z navzájom spojených vrstvičiek galérií a lamiel.

Z hľadiska tvaru sa nanoplnivá delia na:

- vrstevnaté – prírodné minerály
(montmorillonit, mastenec, hektorit, vermikulit, kaolinit, magadit).
- vláknité – syntetické
(uhlíkové nanorúrky), prírodné (halloyzit)
- sférické – nanoštruktúrne kovy
(Ag, Al, Ca, Fe, Li, Mg, Ga, Sr) a oxidy kovov
(Al_2O_3 , TiO_2)

Porovnanie základných charakteristík mikro a nanoplíniv

Okrem rozmerov sa mikro a nanokompozity líšia v mnohých ďalších parametroch

Vlastnosti	Nanoplínivá	Mikroplínivá
Merný povrch (m ² /g)	500 -700	5.30
Aspektívny pomer	500- 1000	1.15
Obsah plniva v kompozite, (% hm)	< 5	30-50
Vzhľad	transparentné	nepriehľadné

Príprava nanokompozitov

Polymerizácia v emulzii: pri tejto metóde sa najprv vytvorí disperzia organoólu v polárnom rozpúšťadle. Organoól napučiava v roztoku a na napučanom povrchu ílu sa vytvorí gélová štruktúra. Rozpustený polymér vo vhodnom rozpúšťadle sa primieša k roztoku organoólu a tak začne interkalovať medzi vrstvy ílu. Rozpúšťadlo sa zo systému odstráni vyparovaním alebo použitím vákua.

Príprava nanokompozitov

Interkalácia v tavenine: pozostáva zo zmiešania taveniny polymérnej matrice s organoólom. Ak sú kompatibilné, tak polymér môže vnikáť medzi vrstvy silikátu a vytvárať interkalovaný alebo exfoliovaný nanokompozit. Systém je ohrievaný na vyššiu teplotu ako je teplota skelného prechodu.

Príprava nanokompozitov

In situ polymerizácia: v prvom kroku tohto procesu sa organoíl nechá určitý čas napučiavať v monoméři. Polymerizácia závisí od polarity molekúl monoméru, povrchovej úpravy organoílu, ale aj od teploty napučiavania. Následná polyreakcia môže byť iniciovaná teplom alebo radiáciou, resp. difúziou vhodného iniciátora.

Príprava nanokompozitov

Sól-gel proces: v tomto prípade sa príprava nanokompozitu skladá z viacerých krokov.

Najprv vstupuje do systému organický a anorganický prekursor, ktorý sa mieša v prítomnosti rozpúšťadla za vytvorenia hybridnej matrice. V druhom kroku sa pripraví roztok ílu miešaním pripravených produktov. V poslednom kroku nastáva tvorba nano-kompozitu vo forme filmu

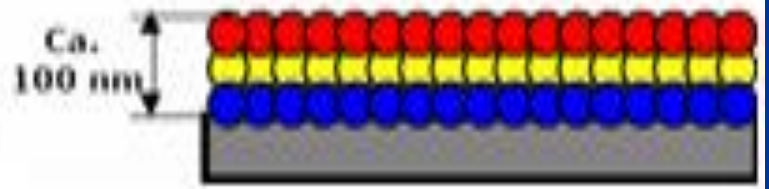
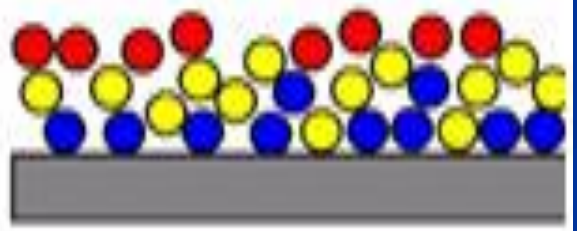
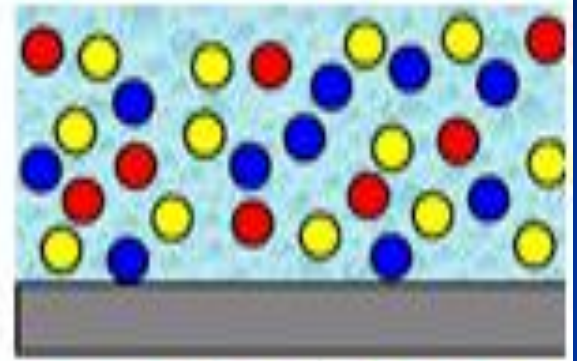
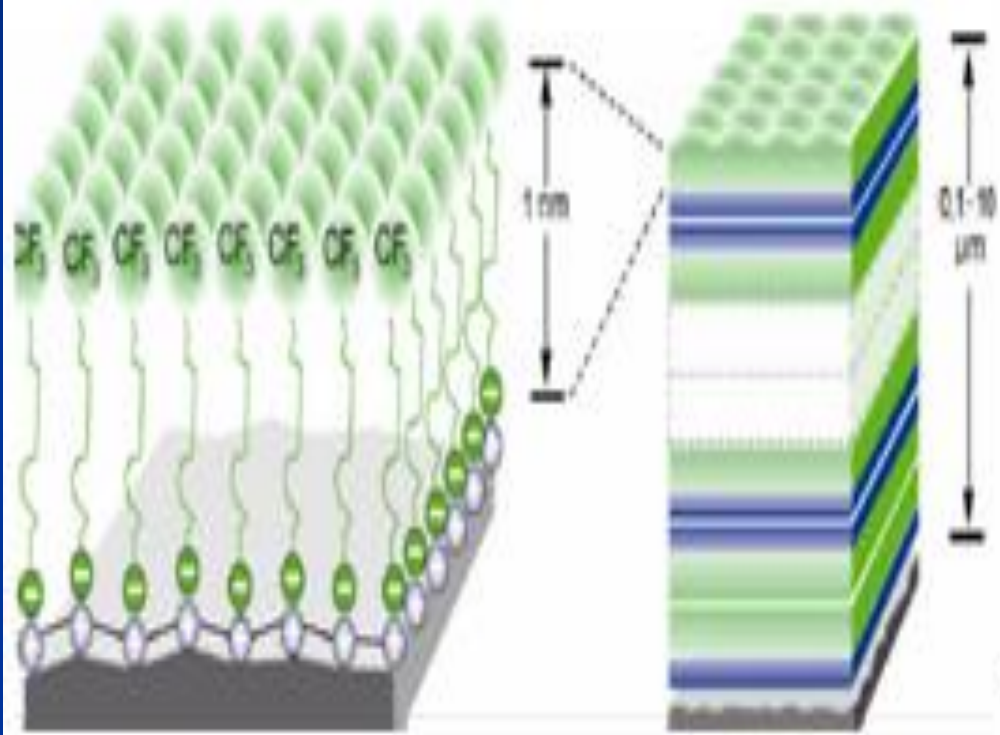

Svetlé anorganické plnivá

V súčasnosti sa ako nanoaditíva obsahujúce anorganické častice často využívajú vrstevnaté silikáty, ktoré vytvárajú nanokompozity a vo väčšej či menšej miere ovplyvňujú viaceré vlastnosti. Vrstevnaté silikáty sú jedným z typov nanoplnív patriace do skupiny svetlých anorganických plnív. Sú to ílové materiály, ktoré sa skladajú z navzájom spojených vrstvičiek tzv. galérií a lamiel. Ílové materiály (silikáty), použité pri príprave polymérnych nanokompozitov, môžu byť prírodné alebo upravené.

Vrstevnatý silikát

Vrstevnatý silikát zvyčajne používaný v nanokompozitoch má kryštalickú mriežku, ktorá pozostáva z dvojdimenzionálnych vrstiev, kde centrálna oktaedrová plocha obsahujúca katióny horčíka je spojená s dvoma vonkajšími silikátovými tetraedrami špičkou tak, že kyslíkové ióny oktaedrovej plochy patria aj tetraedrickej ploche. Tieto vrstvy sa usporadúvajú do zhlukov pomocou pravidelných van der Waalsových síl pôsobiacich medzi vrstvami

Prírodný íl

Dôležitou vlastnosťou prírodných ílov je, že sú všeobecne hydrofilné a teda prirodzene neznášateľné s mnohými polymérmi. Pre ich úspešné použitie v nanokompozitoch polymér-íl, je potrebné, aby sa stali organofilné.

Zmeniť hydrofilné silikáty na viac organofóbne je možné výmenou hydratovaných katiónov medzivrstvy za katióny, ako sú napr. alkylammónium alebo alkylfosfónium.

Modifikovaný íl tzv. organoíl je organofóbny, jeho povrchová energia je znížená a tak je viac kompatibilný a znášateľný s organickými polymérmi.

Tieto polyméry sú schopné interakcie medzi galérie nanoaditíva za určitých podmienok. Napr.: montmorilonit

Montmorilonit

Montmorilonit je veľmi často používaný vrstevnatý silikát. Je to aluminosilikát s vrstevnatou štruktúrou, v ktorom sú viazané silikátové SiO_4 tetraédre a hlinité oktaédre AlO_6 v pomere 2:1 a tvoria smektickú štruktúru.

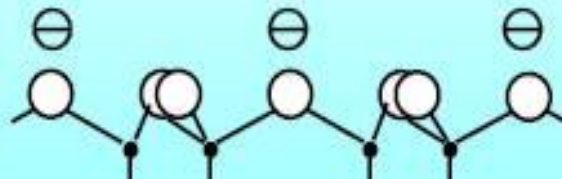
V kryštalickej mriežke montmorilonitu môže byť Al nahradený inými kovmi (napr. Mg a pod).

Mólová hmotnosť je značne vyššia ako mólová hmotnosť bežných komerčných polymérov a dosahuje hodnoty až $1,3 \times 10^8$ g/mol.

Schématické znázornenie štruktúry montmorilonitu

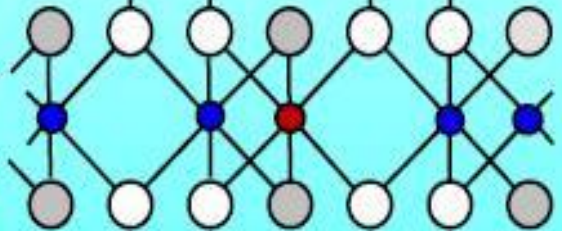
$\text{Na}^+ / \text{Ca}^{++}$

tetraedrická plocha

6 O
4 Si

oktaedrická plocha

4 O + 2 OH

3,2 Al^{+++} + 0,8 Mg^{++}

4 O + 2 OH

tetraedrická plocha

4 Si
6 O